

The background of the book cover is a classical landscape painting. It features a large, vibrant, pinkish-red cloud-like shape in the upper center, which appears to be a stylized or painted element. The sky is a mix of soft blues and greens, with a few small birds flying. The bottom of the cover shows a dense line of green trees and foliage.

WSOY

Johanna Venho

Mitä rakkaus
meille tekee

Johanna Venho

MITÄ RAKKAUS
MEILLE TEKEE

romaani

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Kaikki tämän kirjan henkilöt ovat kirjailijan
mielikuvituksen tuotetta, myös Maiju, jonka yhtenä
innoittajana on sosialidemokraattien kansanedustaja,
ompeleja Maria Raunio (1872–1911).

Kiitos työn mahdollistamisesta Taiteen edistämiskeskus
ja Suomen Kulttuurirahasto.

Kiitos keskusteluista
Ville, äiti, Kaisa, Helena, Ari, Petra, Monika.

ENSIMMÄINEN PAINOS
© JOHANNA VENHO JA WSOY 2026
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
LÖNNROTINKATU 18 A, 00120 HELSINKI
ISBN 978-951-0-49665-7

PAINETTU EU:SSA
TUOTETURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT TIEDUSTELUT:
TUOTEVASTUU@WSOY.FI

Minkälainen oli sitten se yhdeksänpäinainen naisjoukko, jonka Suomen työväki lähetti äitien ja lapsien asiaa sekä erityisiä naisten kysymyksiä eduskuntaan ajamaan? Ikänsä puolesta se oli nuorta tai keski-ikäistä, vanhin edustaja, Miina Sillanpää, oli sivuuttanut jo 40 vuotta, nuorin naisedustaja, Jenny Kilpiäinen oli vastikään päässyt äänioikeutetuksi, hän oli 25-vuotias. Eräissä työväenlehdissä mainitaan näiden maanäitien omien lapsien lukumäärä; Maria Rauniolla, joka oli jäänyt leskeksi v. 1905 on siinä suhteessa ennätysmäärä, hän oli viiden lapsen äiti. Kaikki olivat työläiskotien lapsia, lukuunottamatta Halsuan pastorin tytärtä ja seminaarin käynnyttä Hilja Pärssistä, ja kaikki olivat elättäneet itseään proletaarinaisten tavallisimmilla ammateilla: palvelijattarina, ompelijattarina, leipojina ja kutojina.

SYLVI-KYLLIKKI KILPI & AIRA SINERVO:

Sosialidemokraattisten naisten valtiollinen toiminta

Naisen rakastettavuus perustuu olennaisesti siihen, että hän on turvaa tarvitseva, ja että hän miehen turvaa pyytää. Mies ei ikinä rakastaisi itsenäistä, itseensä turvaavaa naista ja siitä yksinkertaisesta syystä, ettei tällainen nainen hänen rakkauttaan pyydä, tai jos pyytää, niin ei ole itseensä turvaava.

J. V. SNELLMAN

Taulu riippuu Mäntässä museon seinällä. Olen museossa sumuisena huhtikuun iltapäivänä, saan kuljeksia saleissa melkein omillani, on hiljaista.

Taulu hämärässä käytävässä on niin pieni, että sitä pitää katsoa läheltä. Näen siveltimen karvojen jäljet, elävät viivat maalauksen pinnassa. Gallen-Kallelan *Tyttö Keuruun vanhassa kirkossa* on maalattu vuonna 1889. Keuruun vanha puukirkko näyttää kuvassa samalta kuin nykyisin: puusta veistetyt penkit, muhkurainen lankkulattia. Tyttö on maalattu ihonmyötäiseen, vartalon kurveja korostavaan mustaan pukuun. Leuan alle on solmittu huivi, suu on elävä ja silmät hehkuvat. Kasvot on jätetty pehmeiksi, kuin viimeinen silaus niiden päältä puuttuisi vielä, poskessa liikkuu valoa ja rusoa. Tyttö pitelee virsikirjaa sylissään, kohtunsa kohdalla, häpynsä päällä. Kun menen ihan viereen, näen miten taiteilija on maalannut tytön silmään välähdyksen, näen alaspäin kaartuneet suupielet. Ilme on paljonpuhuva. Kuin tyttö voisi milloin tahansa kivahtaa: mitä helvettiä, nyt saa riittä.

Astoria, Oregon, syyskuu 1911

Hän makaa majatalon toisen kerroksen huoneessa suljetun oven takana. Hän ei saa unta, nousee istumaan vuoteessa ja kuulostelee. Narskahtiko ovi, kävikö tässä joku?

Vieras, valtava maa. Ja August Aaltosen halu ja syli johon hän sovittautui. Se ei ollut helppoa, muoto oli muuttunut yksin elettyinä vuosina. Aina jokin kolahti ja hiertyi ja Aaltonen oli luinen semmoisista paikoista joista Kalle oli jäntevä.

Ja silti hän halusi. Sopia, mahtua, muovautua.

Nyt vihkisormus on viety panttilainaamoon. Hän oli viskata sen junan ikkunasta, mutta järkeväytyi: kultasormuksen hinnalla sai monen päivän ruuat.

Majatalon ikkunanraoista vetää ja käytävällä rampataan pitkin päivää, siihen hän on viikkojen kuluessa tottunut. Nyt on hiljaista. Yöpöydän virkaa toimittavalla jakkaralla kello näyttää puoli neljää ja ulkona on pimeää. Kellon vieressä on papereita joissa on kirjoitusta ja ylälaidassa nimi.

Maria, Maria. Taakkojen kantaja. Maria kantoi raskaimman taakan, sanoi opettaja Salonen koulussa aikoinaan, kun luettiin Jeesuksen elämästä. Salonen. Rautalankasilmälasit, pukinparta. Salonen opetti tyttöjäkin niin kuin ketä tahansa.

Nenä on kylmä, hän työntää kädet peiton alle. Vatsa, rinnat, pehmeät, viileät. Miten Aaltonen tarttui ja piteli. Karheat kädet ja lujat hartiat. Heillä oli suunnitelmia: täällä he

jatkaisivat yhdessä taistelua joka Suomessa oli katkennut. Ikkunasta kajastaa katulyhdyn valo ja jos hän nousisi katsomaan, hän näkisi vesipostit kadulla ja kumaraharteisen lehdenmyyjän joka raahautuu asemiinsa tupakka suupielessä, pinoaa tuoreen painomusteiset lehdet kojun katoksen alle. Mutta hän ei halua kohota unesta hereille. Huone on liian hiljainen, suu tulee täyteen pimeää.

Hän puristaa silmiään kiinni ja näkee kuinka Aaltosen selkä kerta toisensa jälkeen katoaa suljetusta ovesta. Taas ja taas mies lähtee ja isojen saappaitten alla musertuu pullonsirpaleita.

Mene, häivy, hän itse on huutanut, siitä on jo kuukausia. Ja silti. Aaltonen ei katso jälkeensä, vaan tosiaankin menee. Mitään sanomatta, kylmästi kuin mitään ei olisi koskaan ollutkaan heidän välillään, kuin he eivät olisi ikinä rakastavaisia olleetkaan. Vaikka he lähtivät yhdessä Suomesta tänne. Tekivät pitkän matkan Atlantin yli.

Mene, painu pois! Mene, kun kaikki muukin on jo mennyt!

Lahdessa, Suomessa, hän tarttui nuoren Aaltosen vankaan käsivarteen kuin uppotukkiin ja luuli sen avulla pysyvänsä pinnalla. Mies kuunteli ja ymmärsi, ainakin puolikkaan viinapullon jälkeen, huojahteli pöydässä ja jaksoi kuunnella, kun hän puhui, että asiat oli saatava kuntoon. Tuoreelta viinalta haisevana Aaltonen kuunteli, vanhan viinan hajuisena oli umpimielinen ja kuuro, mutta hän puhui puhumasta päästyään, puhui miten köyhien asiat piti saada paremmalle tolalle.

Viime kuukausina hän on kirjoittanut Toverittareen kasa-päin tekstiä, yökaudet, sydän hakaten ja kainalot hiessä, pieni osa siitä on lehteen mahtunut, mutta kirjoittaessa on tuska pysynyt poissa. Heti kun on lyönyt viimeisen pisteen, se on ollut selän takana valmiina.

Nyt hän haroo vettä, ja kun hän hetkeksi pääsee pintaan, paino nilkoissa vetää pinnan alle. Ei Aaltosta. Ei ketään. Seisova, liikkumaton vesi. Olisi Jumala, lapsena oli, äiti ja isä veivät kirkkoon ja Jumalan käsi kannatteli. Iso, lämmin kämmen. Joskus hän istui kirkon penkissä ja se kämmen painautui otsalle lohduttaen ja tunnustellen. Sitä Jumalaa hän katsoo Galleenin taulussakin. Ja kysyy jo siinä: mikä Jumala se on joka vääryydet sallii?

Pää pystyssä hän päätti mennä kultaiseen kaupunkiin omiensa kanssa, työväen naisten ja miesten kanssa, heidän piti ottaa ohjat omiin käsiinsä, kun Jumala ei heihin katsonut. Käsi kädessä, sydänverenpunainen lippu korkealla.

Vieras, valtava maa. Tuulee pitkin tasankoa, kuiva hiekka pöllyää, hän on nähnyt sen junan ikkunasta. Aate on täällä tiheämpää ja terävämpää kuin Suomessa, se on vihaisempaa, jyrkempää, pelottomampaa. Hän ei tiedä mitä siitä ajatella.

Huoneen poikki leijuu musta siipi. Pojat, hontelojalat, pehmeäposket. Äiti ja isä, isän rakentama talo kotikylässä. Entä taulu, se jossa hän on tyttö Keuruun vanhassa kirkossa. Puulattialla, kauniina ja täydellisen sopusuhtaisena tyttönä.

Olisit pysynyt niissä kehyksissä. Menetetty sielu, Galleeni tuhahti, kun kuuli hänen liittyneen työväenpuolueeseen. Olisit pysynyt sijoillasi! Siipi suurenee. Olento kääntyy, sillä on terävä nokka ja silmän kuperassa peilissä hän näkee taulun tytön, Keuruun kodin kesäkuisen pihan, juhannusruusut kukassa, lapset, lasten ilakoinnin kesäiltana järvenrannassa, Kallen rakastuneen katseen, halusta siristyvät silmät, näkee äidin ja isän kasvimaata kitkemässä, juhannusyön, näkee itsensä portailla kuivaamassa käsiään esiliinan helmaan, saman raidallisen esiliinan joka taulussakin on. Porraspielessä ruusu tuoksuu.

Hän nousee istumaan, kurkottaa pulveripurkkia jakkaralta. Karistaa kämmenelleen. Jos nukkuisi edes vähän. Maitopullon

pohjalla on tilkka, se maistuu lapsuuden lypsylämpimältä,
hän nielee ja laskeutuu makuulle, käpertyy kyljelleen.

Musta sulkasiipi tulee lähemmäs, hipoo kasvoja. Onko se
mustarastas. Kesäntuojalintu, onko.

I

Mustaa, valkeaa

EEVA

Helmikuu 1931

Oiva lähti ulos kävelylle. Kepin kanssa. Oli aamulla puhumaton ja tavallistakin umpimielisempi. Olkoon, nukkui huonosti ja keuhkot pahana. Mistäkö tiedän: makaan yöt samassa huoneessa. Viime yönä Oiva yski taas ja huusi samaa vanhaa painajaistaan.

Alan kuoria perunoita lounasta varten. Oiva tulee kävelyn jälkeen sisään ja jos on nälkäinen, voi olla hyvinkin kärktyisä. Pesen rievulla keittiön työtason ja pudistan pöytäliinan ikkunasta, katan lautaset meille. Jos Oiva syö hyvin, hän menee ruokalevolle ja saan aikaa lukea Päivän tunnussanaa. Kannen sisäpuolella lukee: *Päivän tunnussana: vuoden joka päivälle pyhästä Raamatusta: weljes-seurakunnan valitsemat*. Se rauhoittaa joka kerta. Vilkaisin tekstin nopeasti aamulla. *Älä pelkää, sillä minä olen sinun kanssas; älä harhaile, sillä minä olen sinun Jumalas.*

Jeesus on täydellinen. Minä en välitä mitä muut hänestä sanovat saati mitä kirkonmiehet väittävät. Pääasia on, että hän tulee kun kutsun ja kutsumattakin. Öisin hän istahtaa sängynpäätyyni ja hänellä on viitta jossa ei ole yhtään reikää eikä

repeämää ja hän sanoo, ettei ole menossa mihinkään. *Minä vahvistan sinun, minä autan myös sinua, ja tuen myös sinua vanhurskauteni oikialla kädellä.* Lue sinä tyttö vaan.

Jeesus tietää, että luen halulla. Katsoo niin lämpimästi ruskeilla silmillään.

Tässä elämässä minun aikani ei ole koskaan käynyt pitkäksi. Olen lukenut joka välissä kun on pikkunenkin rako ollut. Öisinkin, kun Oiva on kuorsannut. Oma äitini Loviisa ei ikinä oppinut kunnolla lukemaan. Mutta minä sain mennä kyläkouluun Salosen oppiin ja heti opin. Kansakoulu jäi kesken, piti alkaa tehdä töitä, mutta kun osasin lukea, saatoin itse haalia kirjoja käsiini. Äiti oli huolissaan, etten pääsisi naimisiin. Kannattaako tuo lukeminen nyt, äiti murehti. Kelle miehelle kelpaat kun vaan nenä kirjassa istut. Onko se hyvä vaimo semmoinen joka vaan persiillään istuu ja lukee?

Saan potut kuorittua ja laitan ne kattilaan, vesi alkaa kiehua ja paukuttaa kattilankantta. Jos Oiva on huonona ja nukkuu ruuan jälkeen pitempään, käyn kirjastossa. Kallion kirjastoon kun menen pahallakin mielellä, kaikki on paremmin. Voin pyytää minkä tahansa kirjan, Jeesus ohjaa minua. Viimeksi antoi Iris Uurron kirjan Tulta ja tuhkaa ja se sopi minuun kuin nappi silmään. Sitten muistin, että Lempihän sitä suositteli. Oiva on sillä lailla hyvä, että antaa minun lukea mitä tahdon.

Alan tehdä kastiketta. Jauhot pannulle voihin käristymään, sekaan suolaa, tilkka kermaa ja vettä. Jauhoja en polta. Suolalakat otan kaapista esiin.

Kirjoista näkee, että maailma ei ole yhdenlainen eikä ole vain yhtä totuutta, sillä tavalla että vaikka vain meikälaisten totuus olisi oikea. Kyllä se asia on paljon monimutkaisempi. Yhdeltä kantilta yhtä, toiselta toista. Heti jos joku jossain

kivenkovaan väittää omaa totuuttansa oikeaksi, minä tiedän että se ihminen ei ole lukija.

Lukemisen lisäksi kirjoitan päiväkirjaa. Mustia, vahakan-tisia vihkoja on pino komerossa. Oiva on lukenut niitä, tiedän. Joskus kirjoitan semmoista mitä haluan Oivan tietävän, mutten tohdi sanoa. Kun kirjoitin: on se kumma kun äijien pitää tupakkia sisällä röyhyttää, Oiva alkoi mennä ulos piipuliselle.

Olin seitsemäntoista, kun tapasin Oivan. Maiju näki sen kaiken. Paras ystäväni. Näki miten neljäkymmentä vuotta sitten Keuruulla Oiva kietaisi kätensä minun vyötaisille. *Sinä olet minun tyttö.* Katsoin hänen suutaan. Terävä raja siinä missä punainen ylähuulessa muuttui vaaleaksi ihoksi. Katsoin silmiä. Mustia kulmakarvoja.

Nyt kulmakarvat ovat vitivalkoiset. Oiva tulee kävelyltä, syö perunaa ja ruskeaa kastiketta, juo suolasilakan päälle vettä. Katson miten kulmakarvat heiluvat silmien päällä. Oiva juo ohrakahvin. Koetapa onko minulla kuumetta, hän sanoo. Koetan, ja otsa tuntuu taas lämpimältä.

Parempi panna maate, Oiva sanoo ja pitelee rintaansa.

Näen kamarin ovenraosta villasukkajalat sängyllä. Toisen harmaan sukan kantapään olen parsinut.

Ensin yskää. Sitten kuorsaus.

Laitan teepannun tulelle ja otan kanelikorput ja Päivän tunnussanan. Mikäs tässä ollessa. Ennen pidin huolta Oivan lisäksi kolmesta lapsesta ja koirista ja huushollista ja tienasin osani toimeentulostakin pyykkäämällä ja siivoamalla muitten koteja. Nyt on enää Oiva, Oivan sairaus, ja huusholli. En mieti omia mieliharmeja ja jos luita kolottaa, juon kuumaa teetä. Luen Luukkaan evankeliumista. *Isä, jos sinä tahdot, niin ota pois minulta tämä kalkki, kuitenkin ei minun tahtoni, mutta*

sinun olkoon. Niin enkeli taivaasta ilmestyi hänelle ja vahvisti häntä. Ei minun tahtoni. Näin se on. Suuta sopii säästellä ja pitää mölyt mahassa. Nousen ja lakaisen kyökin lattian hellan vierestä. Oiva yskii kamarissa. Naapurin muijan vei keuhko-kuume sairaalaan asti ja siellä viruu nytkin. Kyllä se Reeta sieltä kotio tulee, Oiva sanoi.

Kun Reeta joutui sairaalaan, näin unen jossa naapurissa asui mustakarhu, vieraan maan peto. Haisi kuin rankkitynnyri ja ojenteli kynsiään Reetaa päin. Kuolema se oli. Oiva ei puhu kuolemasta enkä minäkään sitten. Näen paljon unia ja niitäkin laitan vihkoihini kun muistan. Enneunia ei ole olemassa-kaan, Oiva sanoo, mutta tiedän paremmin. Maijunkin kuoleman näin ennalta unessa, mustan linnun nokkimassa Maijun tukkaa.

Havahdun nojatuolista. Unessa olin huteralla köysisillalla ja puristin köysikaiteita. Alla mustaa vettä, valkeat kuohut. Pehmyt tytönkäsi veti minua sillan toiselle puolelle.

Nousen niin äkkiä kuin pääsen ja menen katsomaan kamariin. Oiva nukkuu. Kähähtää unissaan. Eeva, Eeva. *Minun tyttö.* Minulle tulee kumma hätä. Mustaa ja valkeaa, Maijuko siinä unessa oli. Niin meistä joskus tyttöinä puhuttiin, kun aina kuljettiin yhdessä. Tumma ja vaalea, yö ja päivä. Oikaisen Oivan huopaa, ja hän tarraa ranteeseeni puoliunessa. Olen siinä vähän aikaa. Kunnes nukahtaa taas ja ote herpoaa.

Maiju sanoi kerran: ei tänne Eeva turhaan tultu. Maailma ei ole meitä varten, mutta me ollaan maailmaa varten, tehdään siitä parempi.

Maiju oli semmoinen jyhkeitten sanojen latelija. Ja kaikki sanat liittyivät samaan asiaan. Semmoinen, yhtä asiaa ajava Maiju oli, nuorena luultiin että elämäänsä mahtuu paljon, mutta

katin kontit, yksi siihen mahtuu. Minua kammottivat Maijun suuret sanat. Hän oli varmaan napannut ne jonkun puhujan lauseista. Silloin seistiin työväentalon porstuassa, Maiju oli iskenyt kuupalla rikki jääriitteen vesisangon pinnalta ja ojentanut mukin kylmää vettä. Tuli mahaan asti kylmä kun join.

Hiivin pois kamarista. Oiva hengittää raskaasti. Mitä minä nyt Maijua mietin, Maiju kuoli kaksikymmentä vuotta sitten. Lakasi pitämästä yhteyttä. Pääsi kansanedustajaksi, potkittiin pois eduskunnasta, muutti Amerikkaan. Piti minua ikuisena pelkurina. Samana arkajalkana joka olin lapsesta asti ollut. Minusta tuli huono kaikessa, ystävydessäkin.

Amerikasta Maijulta ei tullut kirjeen kirjettä minulle. Minussa lokahti jokin lukkoon silloin. Mutta en minä Maijua hylännyt. Tehtiin Maijun kanssa verivalat tyttöinä, sanoin Oivalle kerran kävelyllä, kun mustiin pukeutunut vastaan tulija Pitkälläsilallalla sai minut muistamaan. Oiva ei sanonut mitään. Katsoi merelle ja puristi käsivarttani, takin paksua sarkaa.

Oiva se vaan nukkuu. Mitä teen. Alanko jo valmistella iltaruokaa. Se ruukaa olla runsaampi kuin lounas. Pilkon juureksia. Kaalin suikaloimisessa menee aikaa, nostan kaalinpään jo leikkuulaudalle. Meillä on tapana juoda kolmen kahvit yhdessä Oivan kanssa, mutta nyt Oiva nukkuu. Kuuntelen kellon raksutusta. Nostan kahvipannun liedelle ja mittaan purut ja veden. Odotan, että pulpahtaa, kaadan kahvin kuppiin, juon pöydännurkalla omasta kupistani, siitä jossa on särö kukkakuviossa. Ikkunan puolella on Oivan korvaton kuppi. Juokoon kun nousee.

Käännän katseen kattoon. Näen vintin luukun.

Haen päiväkirjat, ajattelen äkkiä. Pitää kiivetä vintille. Oiva sanoo etten saa yksin mennä tikkaille, ettei jotain satu. Että

pitää pyytää poikien ja Lempin apua. Kissanvillat mitään pyydän. Avaan seinää vasten nojaavat puutikkaat, nousen askelmalle. Nostan vintin luukun ja katson komeroon, pienestä räppänästä tulee valoa.

Komero on matala. Puolityhjä. Isot lasipurkit on pinottu räppänän alle. Säilytän niitä kurkkusatoa varten. Orrella roikkuu Oivan vanha takki ja villapuserot. Vihkot ovat laatikossa joka on työnnetty vaatteiden lomaan. Ulotun siihen kun nousemisen ylimmälle askelmalle. Laatikko on kevyt, palsapuuta, suljettu nahkahihnalla. Puhallan tomua kannelta. Laatikko kainalossa hivuttaudun takaperin vintin tikkaita alas. Niin hitaasti kuin ikinä voin. Selässä ei ole silmiä. Lopulta jalka tapaa lattian.

*

Lasken laatikon pöydälle kahvikuppini viereen. Pyyhin rievulla, pudistan ikkunasta tomuriekaleet tuuleen. Irrotan vyön laatikon ympäriltä. Tiukkaa metallisolkea ei saa helpolla auki, kun laatikko ei anna myöten.

Laatikossa on ne mustakantiset vihkot. Kymmeniä vihkoja. Päällä on kirjenippu. En ole koskaan sitä nähnyt.

Alimpana on paksu kuori, suurin. Sen päällä kuusi tavanomaisen kokoista kirjekuorta. Vastaanottajaksi on kirjoitettu minun nimeni. Kaikki kirjeet on avattu huolellisesti paperiveitsellä.

On kuin päässä risahtelisi, katkeilisi ja aukeilisi vuosikymmeniä koskematta olleita, umpeen kasvaneita ryteikköjä.

Kirjeiden postileimat ovat syksyltä 1910 ja keväältä 1911 ja niitä on yhteensä seitsemän. Oregonin, Yhdysvaltojen leima.

Lähetäjän nimi lukee päällä. Se on tutulla viistolla käsialalla kirjoitettu. Maria Raunio / Mrs. Mary Aaltonen.

Myös vastaanottajan nimi lukee kuorissa: Eeva Lempi Etelävuori. Ja meidän entinen Linjojen osoite. Talonmiehen asunto puutalossa. Sydän hakkaa kuin ratapalkkeja lyövä leka.

En ole koskaan näitä kirjeitä nähnyt, vaikka ne on osoitettu minulle.

Ohuet paperikuoret on avattu. Joku on lukenut kirjeet, joku on säilönyt ne laatikkoon, pingottanut nahkavyön laatikon päälle.

Oiva.

Kädet vapisevat.

Oiva ei koskaan sietänyt Maijua. Maiju oli kaikkea sitä mitä minä en saanut olla.

Mutta miten? Noina vuosina minulla oli aina joku helmoissa, vähän väliä joku sairasti, oli katarria ja kurkkukipua, köhää ja rokkoja, ja minun piti tukea Oivan työtä, jotta perhe pysyi leivässä.

Oiva haki aina postin laatikosta. Lukittu laatikko oli sisäpihan portin pielessä ja koska Oiva oli talonmies, hän otti kaikkien talon asukkaitten postit kontolleen, ne sai sitten hänen pöydältään noutaa. Töitten jälkeen Oiva tuli konduktöörin-vormussa, otti lehdet ja kirjeet, talsi pihatietä portaille. Minä en hakenut postia kun sen tuominen oli kerran Oivalle niin tärkeää. Koppalakki päässä, viestintuojalla.

Käyn lattialle makaamaan ja muisti nykii. Saan mieleeni miten kerran hain itse lehden, kun odotin pikkupakettia maalta. Oiva harmistui ja oli synkkä koko illan. Antaapa olla, ajattelin. Ottakoon ja tuokoon jos se noin iso asia on.

Kirjoitin noina samoina vuosina Maijulle kirjeen Oregoniin, Astoriaan. Maiju ei vastannut, niin luulin. Kirjoitin, etten uskonut väärinkäytössyytöksiin. Minusta oli kamalan

väärin miten hänet savustettiin eduskunnasta pois, syytettiin ryhmäkurista lipeämisestä. Tapasin hänet Lahdessa sen tapausten jälkeen ja säikähdin. Maiju oli laihtunut, poskipäät pistivät kasvoista, hän oli purrut huulensa rikki. Mutta silmät olivat samat kuin ennenkin, silloin kun hän oli Saarisen Maiju, Maria Erlandintytär, pieni tummatukkainen uhmakasleukainen palavakatseinen pyöreäpohkeinen tyttö.

Katson laatikkoa ruskean liinan päällä. Pöytä on pieni, toisella puolella Oivan tuoli, toisella minun, ikkunasta näkyy lehteen puhjennut vaahtera. Puistikkokaistaleella kaksi oravaa ajaa maata pitkin toisiaan takaa, toinen loikkaa verkkoaidalle ja lähtee kapuamaan sitä pitkin ylös. Liikun hitaasti. Katan asettin myös itseäni vastapäätä, nostan puhtaan kupin sen päälle, siirrän Oivan kupin hyllylle, pannussa on vielä kahvia.

Kaadan sinulle, Maiju, sanon ääneen.

Istun, juon hitaasti loppuun oman kupilliseni, sitten Maijun kupin, molemmat mustana ja ilman sokeria. Köyhien tyttöjen kahvit. Mutta vahvaa vihdoinkin, enää en säästele poroja.

Käyn sulkemassa hiljaa kamarin oven.

Avaan laatikon kannen ja nostan päällimmäisen kirjeen.

Rivit on kirjoitettu harvaan. Maiju ei piitannut paperin säästämistä, käsiala oli suurta, silmukat kurkottivat ylös, pilviin. Alas, syvyysiin.

Lyhyitä lauseita, paljon tilaa paperilla.

Eeva rakas, kirjoitan sinulle. Olet ainut, jolle voin kertoa. Haluan, että tiedät.

En ole täällä enää kauan. Laitan ylös minkä muistan.

Ensimmäinen kirje on paksu käärö: lasken yksitoista täyteen kirjoitettua arkkia.

Me oltiin kaksi laihaa tyttölasta, kirje alkaa. Luen sen ja muistan. Paljon on sellaista mitä en tiennyt ja kumminkin koko ajan jollain lailla tiesin.

II

Waloon ja wapauteen

1.

1889

Maria Saarinen, Maiju sanoi. Ääni oli kimakka, kajahti tyhjässä kirkkosalissa ja vaimeni penkkien ja lattian muhkuraisen lankkujen keskelle. Mikä kaikki ääni niitten pehmeään puuhun oli imeytynyt, parku, huuto ja tukahtunut kuiskaus, tolkuton julistus. Sali puuta, katon holvit ja koristeellinen saarnastuoli, tuttu jokasunnuntaisista jumalanpalveluksista. Eeva seiso i ja nojasi takimmais en penkin selkänojaan, kenkä oli reunasta ratkennut, polvet tärisivät ja hän painoi jalkoja lattiaa vasten sitä taltuttaakseen.

Maiju seiso i keskellä käytävää. Galleeni alttarin edessä kädet puuskassa mittaili häntä katseellaan. Maiju painui lyydyn, halusi suojautua, ja mies heilautti paksua etusormeaan: Selkä suoraksi!

Maiju ja Eeva olivat tulleet kirkkoon yhdessä, astuneet kesäpäivän auringosta varjoisaan kirkkosaliin.

Kun Galleeni osoitti pensselillään Maijua, Eeva hätkähti ja tarrasi penkkiin.

Kyllä sinä olet sopiva. Tulepas, tyttö.

”Rakkautensa kokoiseksi
kasvaminen on raskain
ja vaarallisin tapa elää
tässä maailmassa.”

Pakahduttava romaani rakkaudesta,
itsensä kadottamisesta ja sivuun jääneen
ihmisen raivosta ja voimasta.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-49665-7